

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1965 чылда
Тыва Республикасы

1965 ч.
АВГУСТ

7

СЭББОТА
№ 185 (6202).

Өртөө 2 көп.

КАДРЛАРЫН ЛЕНИНЧИ ЕЗУ-БИЛЕ ШИЛИП АЛЫР БОЛГАШ КИЖИЗИДЕР

(«Правданың» мурнуку чүүлү)

Бүдүрүкчү күштерин улам ыңай хабарларын, коммунисттер хары-зааларын тургузарынын, чаа кижини кижизидеринин соругаларын чедикширинин шийтирилээр партия, совет болгаш ажал-агый органдарынын ууртталганын денелден, ролондан база харысалгалардан угуу-биле хамаарыр. Амгы байла-да бистин кадрларынын хары-салгалар болгаш ролу улам үлгү-дип, олардан негелдени улам бедил-дип турар.

Бүгү-ле партия-органнастыг ажал-чорудулганын үлгүлүн кадрлар-биле ажал болур. Кандыг-даа ажал-херектин чедикшини кижилерден хамаарыр деп чүве билдирер болбай. В. И. Ленин кадрларын шийтирин болгаш үтү-сөлдөн ыңайларын «бүгү-ле ажалдык үчкүн» деп санаар, мындаар кийтирген: «Совет органдарынын иштинге хой сангы кижилердин бы-жыг болгаш найралдыг кады ажал-дын шуугаанын чокка (девиден, ду-вүрээр болгаш шуугаанын үндүрер чорук кылбайн) башкаар, мергежи-лин социализмге бердининин-биле холбаштыр, шин уган-бодал-дыг болгаш практиктик мергежилдик кижилерин, буюу органдарынын болдунар-ла оварыныкыг болгаш шадымкай-биле шыгашаан, шийл алыр херек. Чүгүе мындг кижилерин, эң бөдүн соругалардан эң-не бердериңе дептиштишаан, эң-не каттап шийлтип тургаш, ам ич-чаарда харысалгалар албан хүлээ-геде дептишер херек...»

Ленинч партия идея талазы-биле кандалган кайгамчык кадрларын, эртем билин шыгар, шуугуру, мер-гежилдик органдарынын өстүрген. Партия болгаш күрүнениң азы-бүрү адырларың ажал-чорудулга-зын политик талазы-биле бышкан, дуржулгалыг кадрлар-биле быгыл-лаар талазы-биле партия органдар-шылар хой чүддерин кылган. Ын-чаазажок белеткен кошак, иннича-тия чок, чүгүе шууган, алгырар болгаш командалар ууртукчулукта уласта төлөп чок кижилер чутула-уластатканын чамык черлерде баш-тап турар таарыгалар ам-даа бар. Оң түрүктөндө ажал-херек баксы-дап, массанын инничтивизин моюн-дап турар.

Ындыг байдалдын чылдаганын ха-мыктын мурнуна партия органдар-загист ажалдык чептежинден, чам-дык черлерде ажалдакчыларын ши-лип алырын база таарыштыр тургу-зарын субъективтик, кичилер-бюро-кратсыг байдал-биле чорудуп, кадр-лар-биле ажалдык ленинч принцип-терин тургузарында болуп турар. СЭКП ТК-ның октябрь болгаш оң даражындагы пленумдарын ин-тилет хожуудалыг чорудууларын тоол көрбөс чорукту, ажалдык пар-тиянын стилдинг чорукчулук субъек-тивизин болгаш чагыр-дуулар чорукту шийтирлериң буруу шалпышаан, ууртукчулук ленинч принциптерин-ге партиянын чагылыш чок шычы-зын бадтыган.

Ам кадрларын шийлп алырын, таарыштыр тургузарынын болгаш кижизидеринин херезин бүгү таламг экжизидерин таарымчалыг аргалар тургустурун. Ажалдык чутула учас-токтарын политик талазы-биле би-шкы, эртем билдирер, бөдүнчү ажал-херезин аки билер ууртукчулар, дур-жулгалыг органдарлар, массаның кижизидеринин баштаан турарын, каа-даа ажалдакчыларын политик-тиг болгаш ажал-херекти шынарлы барымдаалап шийлп алыр ленинч принцип хажык чок боттанган турар-ын чедип алыр — партия органи-зацияларынын бирги чергенг саг-ыш салыр чүдү болур.

Кадрларын шийлп алыр база оларын таарыштыр тургузарын ком-мунист идеяни чоруктуу буютуна, дааскан ажал-херек дээш партия-ның болгаш улустун мурнуна бед-ик харысалгалар болуруна оларын кижизидерин партия органдары-нын ууртукчу ажал-чорудулганын чутула кезээ болур. Бо ажалдык чүгүе чамык ажалдакчылар эвес, а

партия комитетинин бүгү кежигүн-нери болгаш коммунисттер чорудар-алаар. Кижилерин аңгата, олар-ның дугайында тайылбырларын ба-рындаалап эвес, а шуут-ла практи-тиг ажалга доктаамал, идеялик өөренип көөрү — оларнын хүлээл-гиз болур. Чогуу-на партиянын поли-тиказын боттандырар дээш демисел-ге, амыралга кижиниң байдалын билеп база ону шыны-биле үнелер болур.

Чаа байлалга партия-органна-стыг ажалды сайырагыйтыш-шаан, хой-хей райкомнар, хоором-нар, обкомнар, эвилелешкен респу-бликаларын КР-ның ТК-лары сөөлүгү удег кадрлар-биле ажалче улам-на уугу кичизидерин салып турар апа-ган. Чижээ, Белоруссиянын компар-тиязын ТК-зы болгаш республика-ның эске-даа партия органдарын партия ажалдакчыларын ийелгит кандалышкын болгаш мергежи-лин бедилеринге, оларын ууртукчу ажалдык арга-мергежилдинге өөрд-диринге, азындырган ажал-херек дээш бедик харысалгалыг болур чо-рука кижизидеринин талазы-биле хой чүддерин кылтып турар. Амгы үе-де республикада партия хооромна-рынның 56 ажал чутуу дээш эртемниң. Советтерин күсөкчи ком-итеттерин, кезээ ажал-агый эрге-ледерин, колхозтарын болгаш со-хоттарын кадрлар-биле быжылган. Ында ууртукчу ажалче кижилерин чүгүе партия эге органдарынын реккомендация-биле дептиш-терин дугайында негелдени улам шыгыны боттандырар турар. Болд-даа көөрге ажалдакчынын оон-биле кады чамык коллективке ажал-дыг турган эштеринден артык кым аки билер деп? Оон аңгыда мындг чүрүм коллективтин мурнуна ажал-дакчынын харысалгалын бедилп турар.

Ынчаазажок кадрлар-биле ажалды чамдык партия комитеттеринде а-мгыда чедир-ле үнелер көрбөй, азу-барымдаалап, ол чутула херекти ая-чангыс кижилер шийтирлер турарын таарымчалыг деп саяп болбас.

Чоокта чаа СЭКП ТК-нын РСФСР-талазы-биле Бюроу партиянын Ха-баровск крайкомунда партия, совет, профвилел база комсомол кадрларын шийлп ап, таарыштыр тургузарынын база кижизидеринин талазы-биле уугу чептер барын илереткен. Ажалдакчыларын ажал-херекти болгаш политиктиг шынарлы чамдык таламга ханыш-биле өөренип көр-бөй турар. Кошмак эштерин ууртукчу ажалче бо-ла сүмелетер. Ажалдак-чылардан негелде кошак, оларын багай кижизидип турар.

Якут АССР-нин чамдык партия, совет болгаш ажал-агый органдары-нын ажалдык эвезин эвес чептер барын «Правдага» келген чаага хер-чипел турар: экономиканын өздүк-зинге уугу куралдарынын респу-бликада багай ажалган, партиянын болгаш күрүненин сагыла-чүрүмүн үрүн хой-хей таарыгаларын иле-реткен. Ол фактылар-биле холбаш-тыр кадрларын шийлп алырын база кижизидеринин талазы-биле уугу чамыктылар барын көрүп болур. СЭКП-ник Якут обкомун сөөлүгү он чылдарын дургузунда партия органи-зациясында кадрлар-биле ажалдык практиказынын дугайында айтыр-гын чамгыс-даа каттап чуталалык көрбөз.

Кадрлар-биле ажалга ленинч принциптерин хажыдар кандыг-даа таарыгаларын шийтирлериң чыл-дамы — партия организацияларынын, коммунисттерин, хамыктын мурнуна партия комитеттеринин шуут хүлээл-гиз болур. Эң аки ажалдакчыларын шийлп алырынга, бо ажал-херекте чептерин болгаш чамыктылар чыл-дамын, кандыг-бир ажалга таар-жыр, масса ортузунга буюу ат-ал-дарын чаалап алган кижилерин уур-тукчу ажалче дептирлди, ол ажалдак-

чыларын харысалгалын бедилерин-ге коммунисттерин, партия болгаш эске-даа хой-нिति организациялары-нын санал-оңалы дузалар. Ылангыя херезин кадрларын дептирлерин болгаш кижизидеринин дугайында онза сагыш салыр херек.

Дуржулгалыг хоотун ажалдакчы-лар-биле энергиялыг, анык органи-зацияларын шин таарыштыр тургу-зар онза чутула. Ажалга дадыгып быжыккан чаа кижилерин дилин-биле дептирлди, кадрларын чартыры — организация бүрүзүнүн амыралы-ның норма-чижээ болур. Ындыг бол-заа уугу чамыктылар кылтып, дааскан ажалды харысалгыш шыдаас, ат-ал-дарын оскунган, солугуру эргежок чуту-ла апарган чамдык ажалдакчыларын ол-бо черлерге чорудуп, төмөс-бат-пазы-биле сөөртүчүп турар мындг ажалдакчылар база бар. Ылангыя чоокта чаа «Правдага» парлаан Азе-рбайжандан корреспондентияга, ы-ндыг фактыларын дугайын дыннат-кан.

Дуржулгалыг дадыгып канналган, хоотун кадрларын кайы хамаан чок көрүп болбас деп чүве база-ла бил-дирер. Оларын хүндүлдегиз буюу бе-ле кичизидерин көөр, байлак дур-жулганын база билип амылгар херек.

Ажалдакчынын дугайында айты-рыгын шийтирлер тургаш, дааскан уластукту ол баштап шылаар ар-галыг бе, кижилерини организастан-дыр бе, оларга ууртукчу болгаш ки-жизидикти болуп шылаар бе, ак се-тиктиг принципчалыг болур талазы-биле, кижилерин эвилел-залдек кө-өрүгө үлгөт-чижек бооп шылаар бе дээрзин көөр херек. Партияга кы-зыгар чок бердинге, мергежилдик, чептерге элпеш чок, моральдыг шы-нары бедик, инничтивиза талазы-биле ыгылатп турар кижилерин дептирлер, база эскерип, ажалдакчыларын өө-рини көөрү — бистин соругамыс бо-лур.

Ууртукчу доранна тылтып кел-бес деп чүве билдирер. Эң аки шо-ла-амдыралдын үнденин, партия-ның политиканын боттандырар дээш, коммунисттер тургузушкунун соруг-галарын шийтирлер дээш демисел дээрзинин дугайын айттышшаан, пар-тия кадрларын сагыш салынган, ша-дамдыкты кижизидер деп өөрдөйп тур-ар. Ууртукчу активтик марксисчи-линини өөрдөлдөгизин организастан-дыр, бүгү тала-биле диктирер, уур-тукчу ленинч принциптерин ший-гизип алыр талазы-биле ажалдак-чыларга дузалары — партия органи-зацияларындан негетинип турар.

Кадрларын кижизидерин чүгүе ажал, принципчалыг шүүтүчүлөгү болгаш бот-шүүтүчүлөгү, партиянык коллективтик ууртукчулук, партиянык ууртукчулук ленинч нормаларын хажык чокка сагымынын байдалын-га шин, үр-түңкелдик чорутуулар апаар. Ажал-херекти дуза-биле чер-гелештир, күтүлденин хыналдазы, сургаала-сүмө уугу уур-дузалыг болур. Ажал-херектин херек кыры-ла күтүлденин база кижилерин хы-налдары — организацын ажалдык, кадрларын шин кижизидеринин чар-дынмас кезээ болур. Ынчанмже чамдык организацияларда контрольду жошкардып, ажалдакчылардан негел-дени кудуладып турар. Партиянык болгаш күрүненин сагыла-чүрүмүн каржызы-биле үрээр, тус черин кы-зым эрге амын барымдаалаар, кар-жы ажиттаар чорукту ам-даа бар бооп турарынын чылдаганын оон-биле тайылбырлаттынар.

Партия организациялары кадрлар-биле ажалдык бугу тала-биле экжизидип, ону эртемниг үндениге, ленинч бугу-биле тургустушаан, ажал-агый болгаш культура тургузушкунуңга, ажалчы чоңарнын коммунист кижизидеринге чаа-чаа чедикши-нери халдырар.

Хиросиманын чурттакчыларынга Л. И. БРЕЖНЕВТИН чагаазы

Япониянын Хиросима хоорайын америк умар чүүлүн атомнуг бомба-биле бомбалаан хүндүс бээр 20 чыл болганын холбаштыр, тайбын камгалаарынын болгаш жароугу дайын болдурбазынын айтырларынын талазы-биле бодуңу санал-оңалын чуталап бээр Хиросимада үнүп турар «Тококу Симбу» солун СЭКП Топ Комитетинин Бирги секретары Л. И. Брежневтен дикээр.

Л. И. Брежнев Хиросиманын чурттакчыларынга чагаа чоруткаш, хамыктын мурнуна совет кижилерин япон улусту найралдын са-гыш бодалы-биле көрүп турарын база Хиросима хоорайын атомнуг бомба-биле араатаныг бугу-биле бомбалаанидан каражааан бүгү кижилерге, атомнуг чепсектиң өлүмүгү дээжин көрүп эрткен бугу-ле японнарга кээргелдин эң-не шычы сеткилин илертейлээр.

Тайбын эртим үнелер турар бугу-ле кижилерге хиросима хала-ында кылза чогуур бирги чергедиг түнел чүл дие, империалисттер агрессорларын дайын планнарынга уур демиселге тайбынга ынак-шыладыг бугу күштерин сырый каттыштырар, тайбынны быжыг-лаар болгаш термоядролуг дайынны болдурбас дээш демиселге бугу-

ле дайынга уур, антиимпериалист күштерин болгаш шимчээш-кинерин хеделишкенин чамгыс эвин халдырар болур деп, чагаада чуталап турар.

Тайбын ынакшыладыг бугу-ле улустар амгы үеде Вьетнамда америк агрессияны сөксөдүр, дайынны ол эң ажалдыг өртүн өмү-рер чорукту чедип алыр, Индий-кылаттын рабонудан агрессор-ларын шериглерин үндүрер чорукту чедип алыр, боттарынн хүлээлгиз кылдыр кирүп турар. Совет улус кандыгыл дээр, америк империалисттерге уур вьетнам амы-думаларын чөптүг демиселге ол эргежок чутула дузалачынын көргүзүп келген болгаш көргүз-даа.

Хиросима халаынын каталтаар чоруну болдурбас дээш совет ки-жилер тайбынга ынакшыладыг бугу-ле улустар-биле кады сырый чам-гыс эң-биле демисежир деп долу шийтирлериң дээринге япон улус бугу-ле болур деп, Л. И. Брежнев чагаазынын түнелинде бижээр.

(СЭТА).

Тараажыларнын эстафетазы

Украинанын мурнуу чүгү, Кавказтын болгаш Ортаа Азиянын райондарын хой нуруузу тараа ажал алышкынны доозар чет-кен. Доннуң хоуларында тараа кезилдези барык дооступ, үш ми-лион гектарын тараазын кескен.

Полсьеде ден быжыл, чер болганда ажаала калбарган. Ук-раинанын чер болганында душкен чамыг чигир сөөлөзүнүн өздөлдө-нүштерин санын көвүдеткен.

Дагестанын Ногай хоузуна кукуруза сүт-баштакталык че-мишке чедир бышкан. Сиген багыт үнелер ужурунда республиканын Каспий кавызынын колхозтары, совхозтары бежен мун гектар куку-рузанын силос кылдыр ажал алырын шийтирлээр.

Армениянын ажал-ишчилери база малга четир чемни белеткеп алыр дээш күженишкенин ажаллап турар. Калуга областа эрте бижар картофель ажал алышкынны эгелен болгаш Москванын ажалчы чоңарыне мун-мун центир картофельди чоруткан.

Август ай тараа кезилдезинин эстафетазын мурнуу чүктен сонгу чүкче дамчыдып бээр. Ону Горький областа хүлээп алган. Болганин он таламг эртер кавызында тараа кезилдези калбарган.

Алтайда тараа ажал алышкынны коулардан дагал электерин-ге болгаш арга-арыг кавыларын шийлээр. Ыраккы Чөөн чүктүг тараалан чери — Амур областа ажал алышкынне кирген.

Кубанын тараажылары күсү тарылгага белеткенип кирипкен.

Бүгү-россия чарыжынын тиилекчилери

1965 чылдын бирги чартында мал ажалын продуктуларын бугу-дурерин болгаш белеткээрин көвүдериң база малдын болгаш күш-түн продуктуларын бедилер дээш автономнуг республикаларын, край-ларын, областтарын болгаш автономнуг областтарын бүгү Россия социалисттиг чарыжынын түнелдерин РСФСР-нин Министрлер Чөвү-лели болгаш Профессионал Эвилелдеринин Бүгү-эвилел Төп Чөвүл-ели көргөн. Ленинград, Орел, Липецк, Ульянов, Курган, Кемерово, Амур областтарын, Марий АССР-ин, Краснодар болгаш Красноярск крайларын социалисттиг чарыка тилекчилер кылдыр санаан.

Ленинград, Ульянов областтарга болгаш Марий АССР-ге РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ВЦСПС-тин шийлчир Кызыл туктарын хевээр арттырышаан, оларын тус бурзууге он мун рубль хемчээлдиг акша шаңалдарын тыпсыр дээш.

Шийлчир Кызыл туктарын болгаш тус бурзууге он мун рубль хемчээлдиг акша шаңалдарын Орел, Липецк, Курган, Кемерово болгаш Амур областтарга, Краснодар болгаш Красноярск крайларга тыпсыр дээш.

Мал ажалынн продуктуларын бугу-дурерин болгаш белеткээрин көвүдериң дээш чарыка ийги челерин эвезин автономнуг респу-бликаларга, крайларга болгаш областтарга беш мун рубль хемчээлдиг акша шаңалдарын тыпсыр дээш.

(СЭТА).

Будук-бүрүнү хөйү-биле белеткээр

СЭКП ТК-нын март (1965 ч.) Пле-нуунун шийтирлерин амыралыг чедикширинг күтүлдениге кезээ ажал-агый талазы-биле бир кол чүдү болза, нитинин малыга быжыг чөм-суурун тургузары болур. Бо та-лазы-биле Улуг-Хем районун совхоз-тарында болгаш колхозтарында ажал сөөлүгү хүннерде элден шуудуп, чам-дык ажалдар кылдынып турар. Си-ген белеткелден аңгыда будук-бүрү белеткээр ажал районда калбарган.

«УТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Турт салбырынн коллективинин 63 кижиге составтыг будук-бүрү белет-кээр үш эвезиң 100 ажал тоңнамын белеткээр. Совхозтун Иштин-Хем бол-гаш Арыг-Узун салбырлар тус-ту-зуңда 30—40 тонна будук-бүрү че-мнери белеткээр.

«Найрал» совхозтун мал чөмө белеткел турар бригадалары база-ла багай эвес көргүзүлгөдүр. Кара-Тал болгаш Будун-Терек салбырлар 45—60 тонна будук-бүрүн мал чөмнөге белеткээр болгаш үргүчүлөп турар. «Күш-ажалдык чөмнө» колхозтун ажал-ишчилери 63 тонна будук-бүрү белеткел кургакташкан.

Чамык ажал-агыйларын ууртук-чулар, эң малын мал ажалын ха-рысалап турар кижилер ситен, си-лостан аңгыда мал чөмнөге будук-бүрү куралынын белеткел алыр-не кичээлгиз салбайн, ону тоомчаа албайн турарын айткан барып бол-бас. Чижээ, «Х Улуг хура» болгаш

Мал чөмө белеткээр чутула кам-панынын хүннеринде суурларын ажалчы чоңарын шефе организа-сттарын райтуксомуң шийтирлериң чер-чер Советтеринге сүлөзүн. Чер-чер Советтерин организагист хем-челер албайн турары-биле шеф ажалы массалыг эвес болуп турар.

Я. ДОНГАК.

1335 тонна ситен

Дүүнүг чедир Баа-Хем районунун сителдерин 3698 таны кескен. 3097 га черде кескен ситенин белген. 13353 центнер ситен белеткелтинген.

Октябрь 14 чылы» 2180. «Бызыл-тук» колхоз 200 центнер ситенин сарааттаан.

Озал темпи-биле

Улуг-Хем районун ажал-агыйла-ры ситен кезилдеин кончүг шү-лөп чорудуп келген, август 1-ге че-дир планнын чүгүе 10-на хузуң

күсөткен. «Найрал» совхозта, Ыланов аттыг колхозта бо шалпыч кампанынын эң озал чорудуп, бо үе-ге чедир ажалды шуудалып чадап турар.

Башкарылбаан ажал

Бистин республиканын хой-хей ажал-агыйларын чутула кампани-а күсүк дүжү ажаалдазынын бугу-түңүе, мал чөмнөринин белеткелди хайнышкынныг чорудуп турар үе-де Тес-Хем районун ажал-агыйла-рында байдал көнүгүс эске болуп ту-рар. Августтун 2-ге чедир «Тес-Хем» совхоза чүгүе 124 тонна, «Чодураа» колхоза 91 тонна ситен белеткен ал-ганын чуталаарга-ла байдалдык дүвүренин илден. Чижээ «Чодураа» колхоза 2570 тонна ситенин ам ча-лаа чүс тонна хирезин белеткен ал-ганы, азы ситен белеткелдинин пла-нын чүгүе 3.3 хуу күсөткенни кан-чап дүвүрениң эвезиң?

Районда мал чөмнөринин белетке-келдин темпин хөдүн эртер оожум болуп турарынын көл-ла чылдаганын ажал-агыйларын ууртукчулар мал чөмнөринин белеткелди чоруду-рун чылдаганы-биле ында ситениң ке-нишенин, тыртар күштү, чепсек-хе-рекселди өй-шаанда белеткен албайн, ситениңиңиң бригадаларын, эвено-ларын организастандыр ала-чайгаар-лаашкынче улаандырганында болур.

Ажал-агыйларын ууртукчулар чөмөкка чедир-ле «кандалашын болга-ны-биле кезер ситен үнмөөн» дикип, боттарын оожуктуруп турганаар. Сөөлүгү хүннерде арктиңиң сүтүг

чаашкыннарын сөөлүнде ситен хе-нертен үнмөш, кезип алырыңче мал-чынынын, механизаторларын чадай берген. Ынчалдаа-даа хамык чүве бе-лен эвес болулаан.

«Чодураа» колхозта эш Даныр-дын ууртукчулары коммунисттиг куш-ажалдын хойжу бригадалар ситен кезилдеинге белеткелди кирер хамаан чок, харын ситенчилерин өй-шаанда организастан ууртукчу белин шыдааан. Тес уңунда ситенчилер бригадалыг август 1-ге чедир четте чылгып алаанынын хараалы-биле чагыс-даа сараат тургустуулан. Бри-гадир ситен белеткелдин ууртукчуларын куш-ажалдын сагыла-чүрүмү куу. Оода аш-чөм, херек-селдер беин чедиптир тыптынаан.

Август эргениге чедир-ле бригадала шалыш, маска, дөжү чок турган. Кижилер ажалга четте үнмөзүнүн чылдаганы-биле ында ситениң ке-нишенин, тыртар күштү, чепсек-хе-рекселди өй-шаанда белеткен албайн, ситениңиңиң бригадаларын, эвено-ларын организастандыр ала-чайгаар-лаашкынче улаандырганында болур.

Ажал-агыйларын ууртукчулар чөмөкка чедир-ле «кандалашын болга-ны-биле кезер ситен үнмөөн» дикип, боттарын оожуктуруп турганаар. Сөөлүгү хүннерде арктиңиң сүтүг

турар. Чижээ, июль 31-де №1, 2 сүт-бараан фермаларын ажалдак-чылар 26—28 хире кижиге артегенин 9 шакта ситенге ажаллап үн-турар-даа, айткан шаңында чүгүе 4—5 хире кижиге келген, а ситениң-дерин хой нуруузу хүндүкүнүн 12, 1, 3 шактарда келтирлээр.

Бригадада ситен ажалында үш тра-ктор ажалдаары көрдүнгөн хиреде, ы-нда чүгүе чамгыс тракторун ситен кө-рөз машиназы бар, бир трактор ситен кестирер херексел келирин манаан, өскөм ситен тырыштыга белетке-лип турар. Ол бригада хол кадыр-ларын ам чаа сылтап турар, ынал-за-даа маска, дөжү, шалыш чок. Демги чамгыс тракторга көжар ситен көөр херекселдин артык биан чок, ыңчангаш урелишкын болганда оң кылдынын манап, хой үе-шакты халас өрттирер турар. «Тес-Хем» совхозта-даа, «Чодураа» колхозта-даа трактор-биле ситен кестирер хе-рекселдер чедипшпей турары-биле техниканын күжү четте ажалла-тынмай турар.

«Сельхозтехника» каттыжымын-нын Тес-Хем салбыры мал чөм-нөринин белеткелдин чорударында бе-лен эвес турганын база айтса чо-гуур. Хүн бүрү херегадтиңер хендир, сымырган демир, тракторун, айткы

косилкаларын чедиптир аккелдирер болгаш таарыштыр сайгарар ажал-ды салыр чоруттаан.

Нитиңиң-биле алырга районда мал чөмнөринин белеткелдинин чоруп ту-рары кайы-даа ажал-агыйга чоруту-га хайнышкын, көдүрүшкүн эс-кертинмөс чорук бар.

«Тес-Хем» совхозтун дирекция чери ситенге ажаалдаанга 50 хуу немелде төлөвирин, «Чодураа» кол-хозтун баштаар чери 20 хуу немелде төлөвирин чорударын шийтирлээр болза-даа, ону ситенчилер билбейн турар. Мал чөмө белеткел туралар-нын ортузунда политиктиг болгаш культура-массалыг ажал ам-даа тургустуулаан.

СЭКП Тес-Хем райкомунун бюрот чоокта чаа районда ситен кезилде-ини чоруп турарынын дугайында

Сорулгаларны ыяап күүседир

(СЭКП-ниң Эрзин райкомунун пленумундан)

СЭКП ТБ-ның март Пленумунун шийтирилген күүседир талазы-биле темгелериниң болгаш 1965 чылдың аял-агый планнарын күүседир талазы-биле районунун партия организацаларының сорулгаларының дугайында айтырыгын райкомунун пленуму чугаалашкан.

Районунун колхозтарында партия организацалары СЭКП ТБ-ның март Пленумунун шийтирилген күүседир талазы-биле темгелериниң болгаш 1965 чылдың аял-агый планнарын күүседир талазы-биле районунун партия организацаларының сорулгаларының дугайында айтырыгын райкомунун пленуму чугаалашкан.

Чамдык аял-агыйлар чылдың бирги чартында мал ажылынын продуктуларын бүдүрүшкү болгаш ову курунне садарынын планнарын ыракта амыр күүсетилген. «Чаа орук» көрө аял-агый артезиин аял-ишчилери курунне эст садарынын планын 132,2 хуу, сүтү — 118,4, дүктү — 107,9 хуу, Ленин аттыг колхозтун аял-ишчилери ээти — 101 хуу, сүтү — 102, дүктү — 109 хуу күүсеткенер. Социалисттик чарыштык тилекчилериниң хурунне ээп турар. Ленин аттыг колхозтун хойжуу Дамы, Ленин-Сүрүн болуга ошаанган 404 баш хойдан 402 баш хураганнары камгалап алган. Ол-ла колхозтун хойжулары Чамбал Чувач, Ч. Чыпынак олар 100 хойга ошаашыр 94—96 хураганнары камгалап алганын. «Чаа орук» колхозтун хойжулары Соан Саважы, Шадыр Дажы, Соан Аддыр-оол, Н. Барый, Муна Чинжит олар база-ла хой хураганнары камгалап ап, хой санында ортума-би-ле 2,5—2,8 кг дүктү кыргып алганын.

Ленин аттыг колхозтун № 1 сүт-бараан фермазынын саанчылары Ынаалай Алдын-Уруг 642 кг, Шойдан Дамма 555 кг, «Чаа орук» колхозтун саанчылары Мысаа, Лида 518 кг, Чудук Дежитмаа 514 кг, «Коммунизмче орук» колхозтун саанчысы Быраат Чооду 558 кг сүтү буттарында быжыгалаан инек бүрүзүндө чартык чылда саап алганын. «Чаа орук» колхозта пландан ажыр 15 тонна сүтү бүдүргөн. Ленин аттыг колхозтун № 1 сүт-бараан фермазын (эргелекчи-учетчи) коммунист Василий Даладай, нитииз-биле 12 кодан хойнун чүс бажына ошаашыр 88 хураган камгалап алган. Ленин аттыг колхозта (бригадир анык коммунист Ынаалай Кимаа) эки аял-агый деп пленум демгелген. Район нитииз-биле чартык чылда курунне дүк дугаарынын ошаалдаан 105,6 хуу күүсетсе-даа, сүтү, ээти садарын күүсеткенни четпес деп санаан.

Партия организацалары (секретарьлары — Ленин аттыг колхозта эш Дешки, «Чаа орук» колхозта эш Ооржаа, «Коммунизмче орук» колхозта эш Дугер) колхозтарынын уду-тукчуларында болгаш тускай эртем-нигеринден негедени коштакан. Эрткен чылдың июль 1-де турганын-даан малды баш саны — хойнун 3,2 хуу, мынныгын бола малдын 2,8 хуу кудулаан. Малдын үчүт-өчүдү колхозтардык дүк кошкак. Ынчангаш шээр малдын не чок чидер таварыглары дүк хой. «Чаа орук» колхозтун № 4 хойжу бригаданын хынада чорткан. Оон түннелден 114 баш хой четпес болуп илерен.

«Чаа орук» колхозтун Суураага турган 2 сүт-бараан фермаларын Кара-Хадун серин, көктү-шымтыг тайганынче көжүргөн. Ам ол фермаларын сүт саалдан көвүдөр турар, а Ленин аттыг колхозтун Кек-Хонаш, Кызаа деп эленин, иинг черлерде сүт-бараан фермаларын сүт саал-дамы есейип турар. Чайгы таварым-чалы үени мал секитиринге, оон продуктулук курунне бедилеринге аял-агыйларын эки аял-агыйларын турар ол черчилеп турар.

Районунун колхозтары бо чылын тараан кукурузанын, чинге-тараанын

болгаш чангыс чылдыг ситенин чай-гы агротехниктиг ажаалдаан чортуп-паан. Ленин аттыг колхозтун 600 гектар кукурузанын бок үнүштер туруп чий берген. Чайгы чер анда-рылгазынче база-ла сагыш салдын-маан. «Чаа орук» колхоз 1000 гек-тар чер андарар тургаш, чүгле 80 ганы андарган, а районунун колхозта-ры 3000 гектар чер андарар план-ныг, ам чүгле 844 гектарын андар-ган.

Мал ажылынын бедик продукту-луун чедип алыры — малдын кыш-тагалаанындаан кол хамааржыр. Эрткен чылын малдын кышкы байда-лы багай болган. Курунне ээп, сүт садарынын чартык чыл планын рай-онунун күүсетпеш ужуру-даа ол. Эрткен чылын инек фермаларында өлөкти эвээш белеткэн. Ынчангаш кышкы үеде дөң өдөк казар ужура-таваржып турган. Ленин аттыг кол-хозтун 30 хире болдургалары донуп-өгөн. Ынчаарга ам бо хүннерге че-дир чангыс-даа колхоз өлөк болуп албаан. Шээр болгаш инек малдын эрги кажаларынын септелгези кыл-дымаан. Плана көрдүнгөн чаа ту-дуглардан чангыс-даа чыл ажыг-лаада кирбейн турар. Бо хүннерге че-дир «Коммунизмче орук» колхоз чүгле 56 тонна, «Чаа орук», Ленин аттыг колхозтун 12-12,6 тонна си-тенин, район нитииз-биле чүгле 20 тонна будук-бүрү чөмни белеткээнн пленумун киржикчилери шымгыш шүүчүлүзөн.

Көдөң аял-ишчилериниң орту-зунга масса-политиктиг болгаш организацаларында кышкы чорудуп, планнары болгаш социалист-тик хулаагелерин күүседиринче аял-ишчилериниң өнөөлөдөр, комму-нисттериниң муракчы ролун көдүрө талазы-биле партия организацалары-нын аял-ишчилеринде четпестери пленум илереткен.

СЭКП райкомунун болгаш партия аге организацаларынын көрө аял-агыйга оперативтиг удуруттулганын күчүндүрүп, дугайында тодаргай хемчеглерин айткан шийтирил-пленум хулаап алган.

С. МААДЫ.

Эрес-Шудургу малчыннар дугайында сөс

САТ САГБАЛДАЙ

«Чыраа-Бажы» совхоз бо чылын шээр малынын колдуун Чыргакынын серин тайгаларында одарлаткан. Хой ажылын сайзырадырыга байлак дуржулгалыг хоочун хойжу Сат Сагбалдайны анаа чайгалаткан кодан хойлары Сайлыг, Тарбаганныг бо черлериниң кадар оьдунга күш кирип, семиреэн.

Коммунист эш Сагбалдай 380 тогу хойларын бүрүн менди доруктуруп, төрүүр 100 хойга ошаашыр 90 хураганны камгалап, бир хойдан-на 2,5 кг дүктү кыргып алган.

— Чайын күш ап, денгир бээрге, хойлар кышка безин шыдамак, дүккүр-даа болур чүве-дир—деп, дуржулга-лыг хойжу чугаадап орап.

ЧУРУКТА: малчын С. Сагбалдай хойларын өдөктөн унадуруп тур.

Фото К. Экер-оолдуу.

БРИГАДИР

Бедилеринде маллар долган, Бедик баштыг Берт-ле-Дагны. Мериностар өстүрерде, Мергежээр-не хойжуларны. Ээти, дүктү Төрөн чуртка Эдбекшидир бүдүрер дээш, Сураа үнгөн малчыннарын Сутуру болган Теректинги.

Бо кожомыктары «Тес-Хем» совхозтун төвү Теректиг-Хем суурда көдө клубтун бот-тынгыр ар-тистери концерт программасында ырлагып турар. Берт-Дага сура-лыг малчыннар көнөй. Оларын бир-рээминге Берт-Даг салбырда № 1 хойжу бригаданын бригадир ком-мунист Карма Александр Балбаров-чын кирип болур. Эш Карма 1959 чылдын чазынында тулуг ажылы-дан колхоз бүдүрүлгезинде кол-адыр — хой ажылына ову аял-а-дырын дилээн билдиринишкени пар-тия аге организацаларына кирген. Ынчаардагы Ленин аттыг колхозтун баштаар чери оон дилээн хандырып, бир кодан төрүүр хойну хулаадып берген.

Коммунист хой ажылына кы-зымаккай чоруу удааында-ла көстүп келген болгаш бир чыл болганда чаа организацалар бот-оруга-чал-галыг хойжу бригаданын бригади-ринге аял-агый берген. Тес-Хем рай-онга баштайгы ииндиг бригадалар-ын организацаларынын бирээзи эш Карма дие хөөргөдү болбас. Оон баш Карма кодан хойну ка-дарышпаан, бригадир хулаагелерин аге сепкалдыг күүседип, багай эвес

түннелдерин чедип ап келген. Эш Карманын бригаданын чыл эге-зинде 5482 баш хойну быжыгалап турган. Бригада бирги чартык чыл-да 7125 баш хой малды өстүрүп, чыл планын 130 хуу күүсеткен. Бригада төрүүр 100 хойга ошаашыр 83 хураганны алган. 12330 кг дүк бүдүрер планын 12660 кг кылдыр ажыр күүсеткен. Оон иштинде Карма болуга быжыгалап 535 хойдан 1284 кг дүк кыргып тургаш, 1658 кг кыргып, бир хойга ошааш-тыр 3,1 кг дүктү кыргып алган.

Карманын өөнүн ээи, 8 туругу мен Донгак Тас Одай-Сутунованын бригадириниң чүткүлдү дузалычын, эки хойжуларын бирээзи деп үнө-лэри черде чөптү. Бо өг-буленин илдепкейиг аял-чоруудагы бри-гаданын эске малчыннарыга эки үлөгер чижек болуп турар. Совхоз-тун дирекциясы, парток, ажылчын комитети бо чылын эш Кармага болгаш оон кадайы Донгакка «Ком-мунисттик күш-ажылдын шалпычы-ны» деп хундулут атты тынныкан.

Бригаданын 11 хойжу өрөгелеринден 8 малчын кыштагаларында чуртталга бажынадыр. Кыштага кудук, электир чырын, кызыл бу-лун, чунар бажын бар. Бригаданын малчыннары амгы үеде малдарын чайгаларынын терең оларын чере-ринде чедире берген, одарлап тур-рар болгаш мал чөмнөринин белетке-линде организацалар аял-агый ту-рарлар.

Хойжунун кызымак ажылын Ты-ва АССР-ниң Дады Советинин Пре-зидиуму бедик-биле үнөлөш, июль 22-деги Чарлы-биле эш Кармага Тыва АССР-ниң алдарлыг малчын деп хундулут атты тынныканын чү-лө ол бригаданын малчыннарын эвес, бистин районун бүтү мал-чыннарын чаа-лаа тилелгелерге хей-агт кирип турар.

Б. ДОЮНДУ.

139 центнер х өй

Өвүр районун малчыннары эв-густ 1-ге чедир эйт планын 24,1 хуу, сүтүн — 71,8 хуу күүсет-кен. Бо үеде чедир курунне дуга-жан аразында шилчип чоруур Кы-зыл тутун бо чылдың бирги чарты-нда биске тынныкан.

Д. ЗВЕН-ООЛ, Хойжу бригаданын бригадир.

Т. КУУЛАР.

План күүсеттинип турар

«Тес-Хем» совхозтун № 1 сүт-бараан фермазы бо чылдың бирги чартында бедик көртүгүтүгүн ле-нип алган. Ферманын эргелекчииз коммунист Ш. Сундуйнун аял-а-гый шын организацалар чуртуканында сүт саалдазынын талазы-биле план-ын ошаалданы саанчылар хун са-нында күүседип турарлар.

Ферма чартык чылда 66,700 цент-нер сүт саар тургаш, 75,000 цент-нер саткан. Саанчылар Д. Да-лаш-Кара, Н. Сундуй, М. Өнермаа бир инекке ошаашыр хей сүт сап алыр талазы-биле мурунку одуругда чоруп турарлар. Кадарчылар Б. Маа-дыр, Л. Даш-оол оларын чайгы үеде

дүнеки оларларын организацалар турары-биле инектерин сүдү көвүдөп турар. Бызаа, молдуга каларчызы Д. Бадарчы бир бызаадан хонукта ор-тума-биле 800 грамм немеледе ден-гир ап, бызаанын олча-менди өстүрүп турар. Фермада 490 төрүүр инекте-ринин 338-ин тарып боозаткан.

Ферманын эки аял-агый үнөлөп көргөш, СЭКП райкому СБ-лар аразында шилчип чоруур Кызыл ту-тук тынныкан. Ферманын коллектив-чедикчилерин быжыгалап, комму-нисттик күш-ажыл фермазы деп ат дээш демисежип турар.

С. НАНГЫ.

Аныяктарны кижизидер

Тес-Хем районун «Чодури» кол-хозунда комсомолчу-аныяктар кол-хоз бүдүрүлгезинде кол черин ээлеп турар. Мынанын колхозтун көлөзө аял-агыйынын машиналары, авто-машиналарын анык комсомолчу ки-жилер башкарып турар.

Колхозта аныяктарын аял-агый талазы-биле улуг-хуузу эвээш эес. Оларын аразында эки аял-агый муракчылар база хей. Ынчангаш бола, анык өскөдөн ортуунда ки-жилеринге аял-агый багай тургусту-ган. Колхозта комсомол комитети болгаш ийи участкаларга эге органи-зацалар бар. Ол организацаларын колхоз бүдүрүлгезинге хамаарыш-тыр аныяктар ортуунга чорууду тур-рар массалыг аял-агый шуут чок деп чугаалаза чазыг болбас. Комитет секретары эгезинде Комарова турган. Ол, чуну-даа кылбайн өскөр чорая соода, секретары кымыл деп чүвени комсомолчулар билбейн, «колхозта кижизидер» С. Белек-ле бол-

гай деп, чүгле чугаалажыр боордан өске, комсомолчу-аныяктар ортуунга хурдалар, аял-агый культу-рас-салыг аял-агый чорувайн турар.

Колхозта дегдем улуг клуб бар. Бир эес аныяктар ортуунга култу-ра-массалыг аял-агый эки чоруп тур-ган болза, клубтун аял-агый база эки, мында хой-инининиң корум-чуруму, клубтун арыт-шөөр, оон септелгези чугаажок эки турар. Сөөлү үеде клубка чүгле кинодан өске калды-даа концерт, лекция, хурдалар, солун кежээлер болбайн турар. Шап мын-дыг организацалар чок чоруктун түн-нелде аныяктар аразында аргалаар, хой-инининиң корум-чурумун үрээр чоруктар бар.

Чурум үрөп, хой-инининиң черле-ринге ээрип шош-солаа үүлүдөп турган чамдык аныяктарын колхозта эш-хуузууну суураче, районун шил-чигин организацалар шилчидип, колхоз баштаар черинге 9 аныяк кижилерин

кижизидер-биле тус-тус кыргып, бо дугайында ол черлер чогуур хемчег-лерин алгалаан.

Бо чүгле чоокку, чыл эгезинде бээр үеде болушунундар-дар. Чоокта чаа «Шыя» солугуна парламенттин рай-он прокурору эш Микитиниң мате-риалына мен база каттыкыл, бо чүдүлү бижимал. Шынал-ла хой-ини-ниниң корум-чурумун камгалаар чорук хамааты кижизидериниң мын-дыг хулаагелери болур. Комсомол ко-митетинде 3 комсомолчуларын чур-ум чок чоруун хемчег алыры-биле шилчигин турган. Ол дугайында эге организацалар, комитет, чамдык-даа хемчег албаан. «Чодураа» аныяк өскөдөн аразында арын-үрүүн ишчигин, ийи-чангыс шаарлачак кижилер колхозтун, хой инининиң ат-алдарын баксырадып турар. Мынанын комсомолчулар Х. Ша-гаачы, К. Монгуш-оол, Г. Укей, В. Еспаа, Т. Сенибаа, Э. Содак бол-гаш оон-даа өскөлөр моон сонгаар шымгыш боданып, шын түннелди үн-дүрүр үе ам келген.

Комсомол комитетинге колхозта парток, партия аге организацалары багай дузалал турар. ВЛКСМ-ниң Тес-Хем райкому бо аял-агый база со-нуургаар үе ам келген боор.

Д. ЧООДУ.

«Физэлектроприборнуд» Москва заводу — школа кабинеттеринге физиканы, электротехниканың болгаш химияны приборларын кыжизидер.

Чаа өрөгелде чылыга кылдыларын ассортиментини калбарган. Ол кылдылар чүге совет школарга барып турар эвес, харын делегейин 20 чурттарыны үндүр салып турар.

ЧУРУКТА: Валерий Вухров (солагай талазында) биле Борис Петров школа магнитофоннарын чым, эппен турар.

Фото В. КУНОВТУУ. СЭТА-ның фотохрониказы.

ХЕМЧИК УНУНДА ФЕРМА

Кыры сериант тускай кажалаа чаш бызаалар бар. Оон кысынычтыг алгы үзүктөлбөс. Бетинде дөрт саанчынын ужу анык уруулар, а бирээзи кижизидер чоруктуулар берген деп болур хире. Улуг саанчы плаш тон, сүт иди кеткен. А өскөдөн хөрөктөш-теринг болгаш майыкташ индиктер-лиг. Даштиндан көргө мөгезин, аажок дегдем хөрөктүг, чоон мөгезин, күлөр эр дегми саанчыларга бы-зааларын өскөп, өткен инектеринге бызааларын апарып баглап тур. Улуг саанчынын инек саап турары-нын ажагы-тудунгуру амыр чүве. Сактырга сүт чайгаар-ла төктүп тур-ган дег.

— Че, ам сөөлүг инек бо эвээпсе—дээш, дегми мөгө эр кажала даштын-чеге, индинин малгазын ситениге кийип аптап алгаш, «кымыр боор бо?» дээш шинчигип, машинаже кай-ган тур, бисче уткуй кылашталтып. Мендишкен соода хөөрежи берди-вис:

— Ферманын эргелекчииз кымыл? — Эргелекчи бар эвес. — А кым башкарып турар чүвө? — Чаа, мында улуг саанчы кижизидер. Ол-ла хамык чүвени айлап баш-тап турар ийи. — Чаашкыга чоп куттуруп тур-чар деп, машина иштинге кирип кел—деп, дегми эшти чозвачы чалды берди. Кижин мырынай сүтү дүп-кен чүве дег. чылбыгы чаддырып алган. — Орта кудай бе, чоору ол дээр ситер!—деп, арынды суун чоттуу-мушаан чугаалады. Ол—фермада инек кадарчызы Монгуш Көкшен-оол болду. Инек кадарар ажылга 7 чыл болуп, арга-дуржулгалыг апар-ган эш чүве-дир. Кежээки саалда доозулган. Саанчылар бажынары-че тарап чоруп турар.

— Саанчы Шондайтын бажымы каймы?—деп, кадарчыдан айтырды-мыс.

— Дөө ол турар, оолааша бажы ол-ла — дээш, кижизидер арай худу-зүрүй аарак уламчылаа: — Мөөн бажымын база ол ийи. Ынаар ба-раалынаар. Чазы-чаашкын берге-дир, бажына баргаш, хөөрөкхени дээр боор.

Монгуш Магаевич Көкшен-оол де-ми алдарыг саанчынын ашаа чүве-дир. Күш-ажылга ымакшылдыг ол ийи кижизидер калыкка тургаш-ла кызымак, шудургу аял-агый, чайын ийиниң ийи дегиле, ховуга тараа сүт-гарып турган. Ынчан хову брига-дазыга аял-агый турганнар. Эки аял-а-дыр, бедик көртүгүтү чедип алган дээш, оларын шаппап мактап, Мос-квада Бүтү-өлөк дегелгезинче-даа чорууду турган. Оон соода «Сүт-Хөй» совхоз тургустуна бергелде, Сагылар Дөңгүрбаштыгына Шон-дайтын саанчылап кирген, а ашаа Көкшен-оол ол-ла фермага инек ка-дарчызы апарган, оон бээр 7 чыл эрткен. Ол аразында каймы-даа ба-гай эвес көртүгүтү чедип ап келген.

...Саанчынын бажымы. Иштинин арыг-силги аажок. Ийи талазында хана чанында чымыр ийи демир орунуу салып каан. Черле иччаш, эт-хөөрөкхел-де эилерик. Дем кажалаа инек саап турган дөрт саанчылар ол бажында турар. Ол дээрге улуг

саанчы Шондайты уруулары-биле кады инек саап, оларын бодунук аял-агыйга өөрдөп турганы ол чү-ве-дир. Бир уруу фермага шуут-ла саанчылап аял-агый турар. А өскөдөн чайгы каникула үезинде чедип келгеш, ада-незинге дузалык, ке-дир үеде саанчы болур мергежиле боттарын белеттеп, арга-мергежил-дини шөнеттинип турарлар.

Фермада 238 баш саар инек бар. Олар шуптузу тыва уксаанын инек-тери. Ийи механиктинг саалда аппа-ралын тургустуу, ыччангаш саан-чылар инектерин хол-биле саап ту-рар. Ол дээрге аар-берге ажыл. 9 саанчылыг. Саап билер мергежил-дин барымаалап, 12-ден 15 чедир инек-терин өлөрдү тус-тус быжыгалаан. Фермага сүт саалдазынын талазы-биле Сагылар Дөңгүрбаштыгына чыл берген бирги чери ап келген. Ол эрткен чылын 1700 литр сүт саар хулаагелде алгаш, инек бүрүзүндө 2023 литрин саап, хулаагелерин ажыр күүсеткен. Муракчы саанчынын бо чылын алган хулаагелер оон-даа бедик—инек бүрүзүндө 2200 литр сүт. А чартык чылда болугаа бы-жыгалаан 15 инектерин баш бүрү-зүндө 1332 литр сүтү саап алган. Ол хире хей сүтү тыва инектерден хол-биле саап алган! Хол-биле саал-да үезинде ий-не дуржулгалыг саан-чы ол хире бедик түннелди чедип ап болур.

Сагылар Дөңгүрбаштыгына саан-чыла аял-агый келген үезинин дур-гузунда хей-хей аныяктарын саанчы-нын арга-мергежилдинге өөрдөп, оларга амырларче орутку баштап

...Эртенгииниң үш шап. Дая хаалам чаа-да бүдөйүп келген. Бажын ишти карангы хөөрө. Сагылар Дөңгүр-баштыгына дегин чырыкташ, кет-тинип, чунуп алгаш, саанчы уруун оттура берди:

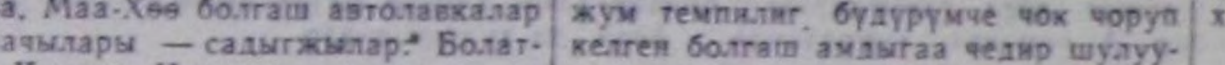
— Кара, а Кара, тур уруум! Инек саар өй келди.

Монгуш Кара-кат ажагы-кап-шагы тура хаалаш, тонаын шаап ал-ла, нези-биле калы чоруту. А ба-жынын эр ээи Монгуш Магаевич, оон-даа эрте чоруккан болду. Ол малчын өг-булече калы чүш-ажылчы хун дая шолбайн-биле калы агалян. А ол күш-ажылчы хой кежээ, бажы сымдастар көстүп келгенде доостур. Ийи кызымак кижизидер үдүстү «шолбайн» деп алап турары-даа чөп-түр ийи.

А. КУЛАРОВ.

ТУДУГЖУ ХҮНҮНГЕ УТКУШТУР

Угсаагүй бидийн аргаар.

К. КОМЕН

III. THE

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЛЕП
ДАМУУНЫН ТУР

Империализмге болгаш колониализмге
удур демисел дээш

ДЖАКАРТА. (СЭТА). Индонезиянын национал партиясынын профвеледлеринин республика чөвүленини даргазы М. Шабасанов баштаар ВПС-тин төлөөлөрү Индонезияга ийн недела болгаш Москвага чыгыпкан. Совет профвеледлеринин төлөөлөрү профвеледлеринин каттыштырылганын ажил-чорудуулары-биле база индонезия ажилчы чоннарын амырларчы эрге-ажыларчы дээш демисел-биле тайышкан. Индонезиянын аар улустурунун баштайгызы—Чилеонда металлургия заводунун коллективин совет аалчыларын чүрөктүн ханы-зында хундуктеп уткан. Ол заводту Совет Эвилелинин айралчы кады ажилдаштырганын биле тудуп турар. Ай-чорук доозулган соонда, чарлатынган кады кылган меделелде онзалал меделелдини эсугаар аларга, совет профвеледлеринин төлөөлөрүн Индонезияга чорваан Индонезиянын профвеледлеринин, илангыч профвеледлеринин аразында найралды, билинчиринин болгаш дайынчы эп-сеткил каттыштырылганын улам ынай быжылаарына бараан болур. Индонезиянын болгаш СССР-ин профвеледлеринин аразында кады ажилдаштырганын индонезия болгаш совет улустарын найралын империализмге болгаш колониализмге удур демиселдери түрүндө быжылаарынын херезинге база чутуу салышкын болур деп меделелде айтып турар.

ВПС-ин биле национал партиянын профтөвү АКШ-тын Вьетнамда кем-буруулуг дайын шиптирлугу буруу шап турар болгаш Индия-кыдатта хан төгүшүкү соодакыр дээш кампанияны илелкейлерин боттарынын интернационалдуу хулээлгени кылдыр санап турар деп меделелде чуталаан. Хосталга болгаш национал хамаарышпас чорук дээш Доминикан республика-нын, Анголанын, Мозамбиктин улустарын болгаш бүгү дарлаттырган улустарын демисел-биле Индонезиянын болгаш Совет Эвилелинин ажилчы чоннарын акы-дума эп-сеткил каттыштырылганын меделелде илелкейттиген.

Империализмге удур, бүгү делегейин ажилчы чоннарын социал депшилгези дээш делегейин ажилчы аңгызын хулээлгенин сыры каттыжышкынын быжылаар хулээлгенин профвеледлеринин VI бүгү-делегей конгресси бо чыгыш кылдырарына ийн чурттарын профвеледлеринин төлөөлөрү изиг байыр чедирип турар деп, меделелде чуталап турар.

ОДЕССА. Күрүнени опера болгаш балеттин академик-тиг театры.
Фото А. Фатеев биле С. Преображенскийн.

Совет медецина
дерилгеи—Хиросимада

ХИРОСИМА. (СЭТА). Тайбынчы совет комитетинин, СССР-ин Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай нитилелдер эвилелинин база тайбынчы совет фондунун атомнуг бомбадан кычкыдаан Хиросима хоорайга берген белээ совет, медецина дерилгезин аңа байыралады байдал-биле дамчыдып бээринин буула-лы болган.

Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай нитилелдеринин төлөөлөрү Ф. Г. Заларов совет кижилеринин белээ Хиросима префектуралык губернатору Иуо Наганого дайчыдып бербишкан, хиросимажыларын эрес-маалдыр чоруу болгаш ядролуг чепсепке удур тайбын дээш чедикшиинин демисел-биле хол-доткан.

ХИРОСИМАНЫН КУДУМЧУЛАРЫНДА
ТАЙБЫЧНЫН КЫЛАЖЫ

ХИРОСИМА. (СЭТА). Америк атомнуг бомбалаашкынын 20 чыл оюнун бүдүрүндө тайбын кылажынын ыла келген мун-мун кижилерини кызыл, ак, көк оюнуг өстөргө «Дайын чок болуун», «Вьетнамда АКШ-тын агрессияны соккадыр», «Атомнуг болгаш водородат бомба-лар чок болуун», «Япон черден америк баазаларын мралдыр» деп бижээн лозундарын тудуп алгаш, Хиросиманын кудумчуларына чоруп турган. Тайбын кылажына ажил-чиннар, тараачынар, албай-хаакчы-лар, чурттуу херезинер болгаш аныктар организацияларын төлөөлөрү кирешкен. Чер кыры-га тайбын дээш, дайынга удур, явган черде АКШ-тын күштелерин агрессияныга удур, ол дайынга Япо-нияны кыр тартар дээр, айнылга удур чыккаларга кижирин-биле олар шүптүзү ырак оруктур эркен.

Шиптирлиг удурланышкын

ХАНОЙ. (СЭТА). 1965 чылдын август 4-те америк самолеттар Вьетнамын Демократтыг Республикасынын деисезинче элчилегил араз-тангы халдаашкынын кылып, өске-даа объектилерин база Нам-Дин хоорайны чед уаа бомбалаан дээр-эйн Вьетнамда хайгаарал болгаш контроль талазы-биле делегей коммюнистия Вьетнам уаус армиянын Дээл командаларын хайгаарал төлөөлөрүн баштык полковник Хо Ван Луанг дайышты чуртукта бижинде чуталап турар. Хайондан муруну-барыш талаже 38 километр ырак турар Ван-Дин хоорайны америк ужар чүл база бомбалаан.

„ИНТЕРПРЕСС-ФОТО 66“

Кедир чылын, Москвага делегейин фото уран чүүлүнүн эн улуг делегезин болур деп турар. Делегейин 80 чуртта-рын болгаш чорукчуларын, фотожур-налистерин болгаш фото-сонуургалчы-ларын 1000 ажалдарын чыгаланнар көөрү-биле 1966 чылдын ноябрь 15-тен эгелеп «Интерпресс-фото 66» деп делегезе 4-ку удаа киирер деп турар. Ол делегезин журналистерин делегей организацы (ЖДО) ийн чыл болгаш-ла организастан турар. Ындыг делегелер Берлинге, Будапештиге, Варшавага база болулаан.

Ук делегезин кийгыры: Тайбын, улустар аразына найрал болгаш бот-боттарын билчир дээш, гуманизм болгаш депшилге дээш чүткүл болур. Ол делегелге бүгү чурттарын фото-ажылдакчы-ларын найралдыг харылааларын быжылаарына индигил болуп делегейин фото уран чүүлүн чедикшиинери-нин көрүлдөз болур.

ХӨЛ ШЫДЫРАА

ДЕМИСЕЛ ЧИДИГ—САН ДЕН

Хөл-шымдыраа талазы-биле делегей-ге бирги чер дээш шүдүлде маргала-даа киирер эрге дээр. Михаил Талыбин болгаш дани Бент Ларсен-нин аразында чидик демиселдин түнелинде оларнын саны ам дең-4—4 аларган.

Сонгаарлаттыган чедиги салгыга Талы улап ал болур ардыг салгыга-даа болза, Ларсеннин эрес-маалдыр-лыг уурадышкынын түнелинде ол оюн хайым болган. Чедиги са-лыг черде мырнык озагай, нити-зи-биле оюн бир шак үргүчүзүн.

Чедиги салгы хайым болуру билек, грессмейстердер сонгаарлаттыган сески салгыны база хайым кылдыр дутурушкан.

Маргалада доозулгуже чедир ам ийн салгы арткан. Бир эвес бо ийн салгыгын түнелинде Талы биле Ларсен 5—5 салгы болу берсе, олар немелде дөрт салгыларын ойнаар-лар. А оң-даа түнелинде база

Чангыс эп болгаш сеткил
каттыштырылганы тиилээр

АРГЕНТИНА. Күш-ажылдыг аар-берге байдалыга болгаш куду ажил төлөөлөрүне удурланышкынын дем-дээ кылдыр Тукуманын 24 чигир заводтарынын ажилчыларын чор-руктан ажил соккадышкынын олар-нын тиилелге-биле доозулган. Бу-дурлуге элери дүжүп бээр болгаш ажил төлөөлөр белидер ужулга та-варышкан. Тукуман мочуну чигир улустурунун ажилчыларын проф-веледлерин удуртулганы «демисел доозулбаан, профвеледлерин көдүргө-бүгү негелделерин бүрүн хандыргө-жеге чедир ол үргүчүлээр» деп ме-делезин.

ЧИЛИ. Вальпарайсонун порт чүдү-рүкчүлери ажил соккадышкы-ны ай ажил үе үргүчүлээр. Ажил-чынар тиилелгөн.

Ажил соккадышкынын шууду-деиселдин түнелинде ажил төлөө-лөрү болгаш пенсия хандырылганын айтырарынын талазы-биле боттарынын негелделеринин чамдык-тарын хандыра чорукту чедип ал-ган. Ажилчыларын ол чедикшиин оларын чангыс ээини, дайынчы са-гыш болуунын болгаш эп-сеткил каттыштырылганын аңындаа чед-ип алдыган дээрин дешилгелги чили парлага онзалал меделеп ту-рар.

КОЛУМБИЯ. Ажил соккадышкы-нын чалгын чурту шыва алган. «Сатеско» дээр пс фабрика-зын долгандар 400 ажил ажилчы-лар баррикадаларын тудуп үндүргө. Недела ажил үргүчүлээр келген де-

миселге ажилчылар эки организа-цын болгаш туруштуу көргүзү ту-рар. Профвелед удуртукчуларын ажилдан үндүргенине удурланышкы-нын демдээ кылдыр олар ажил соккадыштырар.

Барранкилья хоорайда «Индустрия Кромасос» заводтун ажилчылары, Колумбиянын наймелалында — «Ту-бо пласт» заводтун ажилчылары ажил соккадышкынын чарлаан, Чуртта нити-биле ажил сокка-дышкынын мун-мун ажилчы-нар кииршип турар. Бо чылдын баш-тайгы алы айларын дургузунда Колумбияга 53 ажил соккадышкы-нын эрткирген. Күш-ажыл мия-стерствоууну сай-меделерин эсугаар аларга, чуртта чартык миллион ажил чоктар санаттынын турар, ол дээр-ге чурттуу ажил кылып шылар бүгү чо-нуну 9 ажуу болуп турар-дыр.

АДЕН. Аден порту ажилчы сок-саткан. Ажил төлөөлөр белидер болгаш күш-ажылдыг байдалдарын экижидер негеп, 1200 докерлер ажил соккадышкынын чарлаан.

ИТАЛИЯ. Специя можда 1500 ажилчылар болгаш албай-хаак-чылар «Черника Лигуре Бака-ри» дээр будурлугенин 150 ажилчы-ларын будурлуге элериин ажилдан үндүрер дээр шиптирлуге ажил сок-кадышкыны-биле харылаан. Мел-чүшкүнү улам ынай күштелдери

Ажылчы чоннар
боттарынын солунунга

РИМ. (СЭТА). Фоджия мочуну үш көдээ ажил-агыл общиналарын тараачынаар «Унига» солуну фондунуң 400 ажил центер тараан дужаган. Чурттуу көдээ ажил-агылдыг алы районнарында ажил-чи-лер Италиянын Компартиянын органици фондунга чаа дужуттуу та-раазын дужаап турар чорук партияны болгаш тараачыларын аразы-да дириг харылааны бадыткап турар-дыр.

СЪЕЗД АЖЫТТЫНГАН

ТЕЛЬ-АВИВ. (СЭТА). Израиль Компартиянын XV съездини ында ажиттыган. Съезд хун айтырларын чулугууун бадылаан. Партияны Тель-Авив обкомун секретары Ш. Литвактын эге сөзүн соонда Израильдин компартиянын чигине секретары С. Микунис отчел илеткел кылган.

„Спартак“ база катеп
республика чемпиону

Бут бөмбүгө республиканын бири чери дээш эп шымыр «Динамо» болгаш «Спартак» ко-мандаларын ужуражылганы август 5-те Кызылдыг Културанын болгаш дышталыгын Гастелло аттыг паргынга «Хуреш» ста-дионга болган.

Оюнуң эгезинде «Спартак» би-ле «Туджуну» болгаш коман-далар республиканын Шилчир кубугу даш ужурашканын «Туд-жуну» болгаш командалык оюну 3:1 сан-биле төндүрүп, бу-зурелдиг тиилелгени чедип алгаш, республиканын Шилчир кубугун чаалап алган.

Эртек чылгы республика че-мпиону, Пассажир АТК-нын ко-мандалы «Спартак» биле «Дина-мо» командаларын ужуражылга-зы чидиг, шиптирлуге болган-би-ле көрүкчүлери сонугаткан.

Оюнуң баштайгы минутазы-нда эгелээш «Спартак» нити-на-ваны ээлеп, нарын аргаларын ажиллаш, уурадышкынын хаалганын элөөн кам чедикши-нин халдаашкынын кылган.

10-на минута аркында, Юрий Бе-лостокон 22 метр черден шипти-теги чыгыш чок кылды, санын ажилкаш. Каш-ла минута эрт-Ю. Белостокон санын 2:0 кылдыр, база бир голду киирп-кен. Спартакчылар демкиг, каш-тайга халдаашкынын үргүчүл-еишкан. Оларын оң талакы хал-дакчызы Михаил Гамидон бөм-бүктү хунаап алыр даш хаалда келген ойнакчыны тыныгыр ка-жалдай каапкан, бөмбүктү «Ди-намонуң» хаалганын улаанды-агаарга эстедир тел чорудулар-да, Юрий Белостокон аур шурай дүшкөш, бажы-биле бөмбүктү хаалгаже дорт-ла ээй тыртп

кордап турар будурлуге элериин пилинарныг удур демисеге деп шиптирлуге чоруу ажил соксаткан-нар илелкейттиген.

АВСТРАЛИЯ. Австралиянын до-керлеринин бүгү-нүти ажил сокка-дышкынын эгелээш. Диптин бүгү пор-тарында каныг-даа ажил соккан.

Ажил төлөөлөр, пенсиялар бели-дер, төлөөлөр дайышталга дуга-йында болгаш даштыкы парокд ко-манияларын националистаар дуга-йында бистин негелделерини хан-дыргөже чедир ажил соккадышкы-нын порт ажилчыларын үргүчү-дээр алаар деп, докерлер федера-циязы быжыг шиптирлуге меделезин. (СЭТА).

РЕСПУБЛИКАНЫН ЧАШТАР
БАЖЫЧЫНДА

Республика наймелалынын чөөн талакы кезинде артек-дүш-кен кижилерге ымыг-ла көсү эвес бажыч бар. Ол болза рес-публиканын чаштар бажычы-дыр. Ол бажычга колдуула-ла район-нара чурттал турар бот нестерин, каныг-бир чылдага-биле аарыг-та таварышкыш эмелге черлерин-де туруп турар нестерин, ол ыш-каш чамдык хой уругларын не-лерини уруглары күрүнениң долу, халас хандырылганын тудуп турар.

Бо хунерде ук бажында бир айда 3 хар чери намыг уруг-лар омак-сергек, кадык-чаагай до-ругуп, кижизилгени ал турар. Бичин чаштарын өстүрүп кижиз-илгени улап үлгүг киирп, бе-дик үлөгер-чижекте көргүзүп ту-рар кижизилдикчилер болгаш ажаакчылар ол коллективте бар. Оларга кижизилдикчилер: Нина Полещук, Тамара Фадеева, ажаакчы Зоя Шалковникова бо-лгаш өскөсөө-даа хамааржыр. Бүгү коллективтин эн улуг намызы, ажаакчы Евакчи Ефремовна Дыкова аңа 7 чыл ажил ажил-лап, ажилга ак сеткилдиг, сагыш

ойнап, дыштакыр өрээлдерин де-чөөн талакы кезинде артек-дүш-кен кижилерге ымыг-ла көсү эвес бажыч бар. Ол болза рес-публиканын чаштар бажычы-дыр.

Уругларын чурттал турар өрээлдерин арым, чырык, кышкы уеде—чыгыш. Орунуларын, чагыс кепке куткан чүве дег эткеш, чу-рум-чыскаалдыг тургускаш. Шала-ларым хестерин болгаш өске-даа чадыларын чаткан.

Чаштар бажычынын кол эмчии Зинаида Максимовна Родина чаш-тарын кадым хайгаарал көөр кол хулээлгенинде аңгыда, ки-ни улап башкаар ажилда база харылап турар кижизилгени. Ажил-ла хой болур чорду: уруг-ларын аш-чем, идик-хеп ханды-рылганы, арым-шерири, кадым, ки-жизилгени, ада-нелер-биле хар-ылаа тудары, сак-хө айтырым... Зинаида Максимовна медицина институтун дооскаш, 1948 чылда Тывага келген, оон бээр бүгү чыл-дарын кадык камгалаанын гун-гунуна ажилдап эрткирген. Ак сеткилдиг, коочун ажилдакчы ус-тулде ажилдарын шүптүзүгүна четкиги, өөрүнге үлөгерин көр-гүзүп турар.

чавангыр, үлөгериг чоруун көр-гүзүп келген. Чаш уругларын ки-жизилгени улап дуржулгалыг ол кижини пенсияже үдээрине коллектив белектенип турар, ми-чалза-даа Евакчи Ефремовна то-рөөн уруглары-биле домей апа-ган, кижизилдип турар уругларын-дан чарлыр хөңчү чок.

— Келер үениң кижилери эки аажы-чаңыг, културалг кижизил-диге болган турары-биле бо-дунуң күжүнү болгаш дуржул-ганын харанамайн, улам кызып ажилдаар мен — деп, ол чуталап турар.

Республиканын чаштар бажы-чында кирген бичин уруглар чу-гаа саймалдыгынын, күш-дамдарын кижизилдикчилерин ал, чуртуурунга, пластынден изы-бүрү чүдүлдер кылмынга өөрөнт, агаарлаашкынын кылып турар. Сес чүл тоолдарын тайлыбырлаа-рынга херектиг ойнаарактар ында бар.

Ында ажилдап турар кижилер чаштар бажычынын бо чылгы септелгени боттарынын күжү-би-ле кылганнар. Олар капитал сеп-телге кылмыр-биле үндүрүп бер-ген акшаны камнап ал, оун ам туруп турар 4 бөлүккө немей бе-шик бөлүктүк уругларын турар улуг өрээлди туттуруп амырны киди-рерин шиптирлөөн. Чаа өрээлди тудуп эгелээш. Коллектив уруглар

Ада-нелер-биле харылаа дуга-йында чутга болуп турда, Зинаида Максимовна мындай чүлгө док-тады:—чамдык илер боттарынын уругларын канчаар өзүп, дору-гуп турарын хайгаарал, маңаа көөп турар, ол—биске өөрүчүг, мыңаарга чамдык илер—мындыг эвес, маңаа шүт келбес, оон тур-жук чурттал турар черлерин өскө-рүткөш, чиктилик бээр. Кажан хер-ек апаралга, бис уругларын не-леринге чедир берип турар бис, а уругларын дээш сагыш човавас илер чызып турар-дырлар. Олар-нын уругларын совет күрүнениң күсөөн-биле өстүрүп, эки кижилер кылдыр белектенп турар. Чамдык ажилчы чоннар өскүс уругларын азырап ал-даа турар. Ол дмка ажи-дир!

Келер үениң кижилерин амы-диралдыг улуг школазынын эге базмынгарга чапкытырып, ки-жизилди, чаагай херектерин кы-лып турар кижилерге—республи-каның чаштар бажычынын кол-лективинге бүгү ажилчы чоннар өөрүп, оларнын чедикшиинерлг болурун сагыш-сеткилин хан-мында күзеп турарлар.

ЧУРУКТА: кижизилдикчи Нина Сотина бөлүк уругларга ном ном-чүп берип олур.

А. АЛЕКСЕЕВ.

Фото авторуу.

Бөгүн республикага будуттагы-лап каап турар хун болур. Чамдык черлерге чаа чар болгаш димир-решкиннер. Хат кошпадан «А та-

ынгга чедер. Агаарнын температу-раы 18—23 градус изир. Кызылга онза ескердишкын чок, будуттагылап каап турар хун болур. Хат кошпа-дан «А та-ынгга чедер, ол-бо чук улаанышкынын. Агаарнын тем-ператураы 22—24 градус изир.

Редакторун ораакчымы Д. О. БЕГЗИ.

УДАВАС—ТИРАЖ БОЛУР

1965 чылдын ашпа-баран лотереянын бешки үндүрүлгенин ойнаашкынын тиражы бо чылдын август 8-те Донда-Ростов хоорайга болур.

Тиражга 44 разрядка 6.600.000 рубль түнүг 3.520.000 бара-нан болгаш ашпа ойнаашкынын таваржыр, оларын аразында 132 «Москвич» дээр автомашиналар, 220 «Запорожец» дээр автома-шиналар, 880 мотоциклдер, 2860 содукчулар, 880 кеп чуур ма-шиналар, 660 пивиниолар, 1056 фабрика хестерин болгаш өске-даа хей-хей үлөгил барааннар бар.

Лотерея билеттерин ажаалга кассаларындан, магазинерден, харылаа черлеринден, солун садар черлерден, кинотеатрлар, вок-залдар болгаш аэропорт кассаларындан сашып ал болур.

Лотерея билеттерин сашып алырын утактар!

АЖААЛГА КАССАЛАРЫНЫН ЭРГЕЛЕИ.

«НАИРАЛ»: «Ракеталар ушпас ужурулуг» 10.15, 12.15, 2.15, 4.15, 6.10, 8.05, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Уругларга дириг-чуруктар 10, «Алдын дүлгүүр» 11.15, 1.15, 3.15, «Сурастар» 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Трантирист» 2.40, 4.40, 6.40, 8.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «На семи ветрах» 1.30, 7.15, «Сосной берген ужудууш-кун» 3.30, 5.30, 9 шактарда.

ЧАПЫ ТЕАТРАГА: «Сэз-биле нома кижин» (1-ги, 2-ги сериалары) 5, 3.15 шактарда.

Г. МИХАЙЛОВ, С. ОЮН.

35-24 25-38, харысалгалыг секретарынын 23-35, партийин килдизинин 23—54.

агитация болгаш пропаганда база көдээ ажил-агыл килдизинин 37-13, улустур килдизинин 22-64, чаага ажилчы болгаш көдээ корреспонденттер база совет чуртуугу болгаш бугалтериянын 31-75, корректорларын 21-47 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефоноч долгар.